

HALLINTOVALIOKUNNAN LAUSUNTO 8/2001 vp

Hallituksen esitys laiksi henkilötietojen käsitte- lystä rangaistusten täytäntöönpanossa

Lakivaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 17 päivänä huhtikuuta 2001 lähettäessään hallituksen esityksen laiksi henkilötietojen käsittelystä rangaistusten täytäntöönpanossa (HE 26/2001 vp) valmistelevasti käsiteltäväksi lakivaliokuntaan samalla määrännyt, että hallintovaliokunnan on annettava asiasta lausunto lakivaliokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- hallitusneuvos Paavo Siltanen, lainsäädäntöneuvos Anna-Riitta Wallin ja vankeinhoitolaitoksen ylilääkäri Leena Arpo, oikeusministeriö
- hallitusneuvos Aulis Gerlander, sisäasiainministeriö
- tietosuojavaltuutettu Reijo Aarnio
- johtaja Maija Roiha, Pyhäselän vankila
- professori Timo Konstari
- professori Olli Mäenpää.

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki henkilötietojen käsittelystä rangaistusten täytäntöönpanossa. Laissa olisivat henkilötietojen käsittelyä koskevaan yleislakiin, henkilötietolakiin, nähden erityissäännökset henkilötietojen käsittelystä vapauteen kohdistuvien rangaistusten eli vankeusrangaistuksen, sakon muuntorangaistuksen ja yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanossa sekä tutkintavankeuden toimeenpanossa. Laki koskisi henkilötietojen käsittelyä rikosseuraamusvirastossa ja kriminaalihuoltolaitoksessa sekä vankeinhoitolaitoksessa.

Laissa säädettäisiin rikosseuraamusviraston pitämään rangaistusten täytäntöönpanon alaan kuuluvaan tietojärjestelmään sisältyvien henki-

lörökistereiden tietosisällöstä ja tietojen käsittelyn periaatteista. Näitä henkilörekistereitä olisivat tuomittujen, vankien ja rangaistuslaitokseen otettujen tietoja sisältävät valtakunnalliset täytäntöönpanorekisteri, valvonta- ja toimintarekisteri, turvallisuustietorekisteri sekä terveydenhuoltorekisteri ja rangaistuslaitoskohtainen järjestystietorekisteri.

Lakiin sisältyisi säännös terveydenhuollon ammattihenkilön salassapitovelvollisuudesta poikkeamisesta.

Ehdotettu laki on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen, kun se on hyväksytty ja vahvistettu.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Valiokunta on käsitellyt asiaa oman toimialansa osalta. Hallituksen esityksessä on kyse henkilötietojen käsittelystä vapauteen kohdistuvien rangaistusten täytäntöönpanossa ja tutkintavankeuden toimeenpanossa. Se on henkilötietojen käsittelyä koskevaan yleislakiin verrattuna erityislaki. Tämän vuoksi valiokunta viittaa hallituksen esityksestä henkilötietolaiksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 96/1998 vp) antamaansa mietintöön (HaVM 26/1998 vp) ja siihen liittyvään perustuslakivaliokunnan lausuntoon (PeVL 25/1998 vp).

Hallintovaliokunta totesi, että henkilötietojen suojaa koskevan perusoikeussuojan kannalta tärkeitä säätelykohteita ovat ainakin rekisteröinnin tavoite, rekisteröitävien henkilötietojen sisältö, niiden sallitut käyttötarkoitukset mukaan luetteluna tietojen luovutettavuus ja tietojen säilytysaika henkilörekisterissä sekä rekisteröityjen oikeusturva samoin kuin näiden seikkojen sääntelemisen kattavuus ja yksityiskohtaisuus lain tasolla.

Koska tässä hallituksen esityksessä korvataan aikaisemmin eri tasoisten säännösten ja määräysten perusteella kerättyjen tietojen keräämis- ja rekisteröimistapoja, on hallituksen esitys lähtökohtaisesti hyvä ja pääsääntöisesti täyttää edellä mainitut erityislailta vaadittavat edellytykset.

Valiokunta kiinnittää kuitenkin jäljempänä huomiota erinäisiin seikkoihin, joissa enimmäkseen on kysymys teknisluonteisista täsmennyksistä.

1 §. Lain soveltamisala.

Lain soveltamisalaa koskevan 1 §:n selkeyttämiseksi valiokunta ehdottaa, että pykälää voitaisiin täsmentää siten, että siinä selkeästi mainitaisiin, että jollei tässä laissa toisin säädetä, henkilötietojen salassapitoon ja luovuttamiseen sovelletaan viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettua lakia (261/1999) sekä muuhun henkilötietojen käsittelyyn henkilötietolakia (523/1999).

13 §. Järjestystietorekisteri.

Lakiehdotuksen 13 §:ssä on kielto luovuttaa järjestystietorekisterin tietoja rikosseuraamusviraston ja vankeinhoitolaitoksen ulkopuolelle. Saadun selvityksen mukaan pykälä on ongelmallinen, koska siinä luotaisiin erityinen salassapitovelvollisuus. Julkisuuslain on tarkoitus olla salassapitovelvollisuuden osalta tyhjentävä eikä erityisiä salassapitovelvollisuuksia pitäisi ilman erityistä syytä luoda. Tämän vuoksi valiokunta ehdottaa, että 13 §:ää voitaisiin selkeyttää esimerkiksi siten, ettei järjestystietorekisterin tietoja saisi luovuttaa käytettäväksi selvityksenä tai todisteena vankia tai rangaistuslaitokseen otettua koskevassa rikosasiassa, jollei tietoa ole 2 momentissa tarkoitettulla tavalla siirretty valvonta- ja toimintarekisteriin tai turvallisuusrekisteriin. Valiokunnan käsityksen mukaan olisi lainsäädäntöteknisesti oikeampaa, että tällaisten tietojen, jotka sinänsä harvoin tulevat julkisuuteen, julkisuus määräytyy julkisuuslain 16 §:n 3 momentin kautta eikä tässä erityislaissa säädettyllä tavalla.

16 §. Tietojen luovuttaminen rikosseuraamusviraston henkilörekisteristä.

Viitaten edellä hallituksen esityksen 1 §:n kohdalla lausuttuun, valiokunta esittää, että 16 §:n 1 momentti poistetaan, koska siinä säädetään tämän ja muun lainsäädännön suhteesta.

Viitaten hallituksen esitykseen laiksi turvallisuusselvityksistä ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 43/2001 vp) valiokunta toteaa, että 16 §:n 2 momentin 1 kohdasta tulisi poistaa kohta, jossa käsitellään tietojen antamista rekisteristä henkilön luotettavuutta edellyttävää poliisin lupaa tai hyväksyntää varten. Tämä momentti tulee säätää yhteensopivaksi edellä mainitun lain kanssa.

Valiokunta kiinnittää vielä huomiota 16 §:n 3 momenttiin, jossa teknisen käyttöyhteyden avulla voidaan luovuttaa tietoja siten, kuin siitä rekisterinpitäjän kanssa erikseen sovitaan.

Kun erityistä syytä siihen ei ole, että pykälässä voitaisiin mainita sopimisesta, mikä ei henki-

lötietolain mukaan ole pääsääntöinen tapa huolehtia tiedon luovuttamisen turvallisuudesta ja tietojen oikeellisuudesta ja kun tämä "sopiminen" voitaisiin nähdä jonkinlaisena erityissäännöksenä suhteessa henkilötietolakiin, valiokunta ehdottaa, että tämä momentin loppu "...siten kuin siitä rekisterinpitäjän kanssa erikseen soviin" tulkintaongelmien välttämiseksi poistettaisiin.

17 §. Tietojen luovuttaminen turvallisuustietorekisteristä.

Ehdotetusta 17 §:stä on vedettävissä se johtopäätös, että sillä syrjäytettäisiin julkisuuslaki kokonaan. Tämän vuoksi valiokunta ehdottaa pykälää täsmennettäväksi siten, että siinä selkeästi sanottaisiin, että sen lisäksi mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa säädetään, turvallisuusrekisterin tietoja saa salassapitosäännösten estämättä luovuttaa siinä mainituille viranomaisille.

18 §. Tietojen luovuttaminen terveydenhuoltorekisteristä.

Tietojen luovuttamista terveydenhuoltorekisteristä koskeva 18 § on valiokunnan mielestä on-

gelmallinen, koska se sisältää poikkeuksen julkisuuslain määräyksiin ja poikkeuksen lääkärin salassapitovelvollisuudesta.

20 §. Yhdyskuntaseuraamuksen täytäntöönpanotietojen saaminen ja luovuttaminen eräissä tilanteissa.

Yhdyskuntaseuraamuksen täytäntöönpanotietojen saaminen ja luovuttaminen eräissä tilanteissa kaipaa esityksen 20 §:ssä täsmennystä siltä osin, että 2 momenttia voitaisiin selkeyttää siten, että siinä todettaisiin, että sen lisäksi mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa säädetään, kriminaalihuoltoyhdistys voi salassapitosäännösten estämättä luovuttaa yhdyskuntaseuraamuksen täytäntöönpanotehtävää hoitavalle yksityiselle yhteisölle, säätiölle ja henkilölle tietoja, jotka ovat tarpeen henkilön täytäntöönpanotehtävän suorittamiseksi.

Lausunto

Lausuntonaan hallintovaliokunta kunnioittavasti esittää,

että lakivaliokunta ottaa huomioon, mitä edellä on esitetty.

Helsingissä 18 päivänä toukokuuta 2001

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Matti Väistö /kesk
vpj. Pertti Turtiainen /vas
jäs. Rakel Hiltunen /sd
Lauri Kähkönen /sd
Kari Kärkkäinen /skl
Kirsi Ojansuu /vihr
Heli Paasio /sd

Aulis Ranta-Muotio /kesk
Pekka Ravi /kok
Arto Seppälä /sd
Kari Urpilainen /sd
Jari Vilén /kok
vjäs. Pekka Nousiainen /kesk.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

apulais sihteeri Jukka Savola.